

❶ ТРИМА ОСНОВАМА ПОДЈЕЛЕ ПРАВА ЗА ОДРЕБЕЊЕ ПОЈМА МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВАТНОГ ПРАВА

I. Схема и образложење

У својој расправи „Међународно приватно право и међународно право“⁽¹⁾ писац ових редака је, истражујући основе правног сустава и мишљења доктрине, покушао да о тој теми изгради аналитичким путем мишљење које би одговарало стварности и расветлило — ако већ не и ријешило — низ предметних и термилошких тешкоћа. Ту синтезу имао је прилике да изнесе на јавну дискусију и увјерио се колико је корисно приказивање проблематике на основи графичке схеме која изражава резултат стечен анализом и допушта провјеравање најразличитијих мишљења на прецизан начин. Стога приступа овдје тој обрнутој методи истраживања, доносећи најприје схему и примјењујући је затим на питања која се постављају. При том се ограничио на основна и стандардна мишљења о положају међународног приватног права (даље: мпп) у правном поретку, јер му је намјера само да изнесе на оглед методу и њезино функционисање.

Претходно се истиче да име међународног приватног права садржи двије квалификације: „међународно“ и „приватно“. Очито се дакле претпоставља да постоји и право које није међународно и које није приватно и да се може провести диоба по тим двијема основама. Но, ознака „међународно“, како је познато, изражава нешто посве друго у имену мпп-а него нпр. у имену међународног права схваћеног као *ius gentium*. Употреба једне ријечи у различитом, овдје двојаком смислу ствара забуну и изискује да се истражи и једна и друга основа подјеле изражене том ријечју „међународно“. Тако морамо размотрити три критерија подјеле права ради разјашњења појма мпп-а. И схема ће се дакле поставити овако:

(1) *Огледи о међународном приватном праву*, Загреб 1971, стр. 103. и д. Литература цитирана у тој расправи не понавља се овдје.

међунар. право с међународним унутрашње право за стање ствари (2)
 као *ius gentium* обиљежјем без тог обиљежја

3	A	1 C	2 E	3
	B	1 D	2 F	

право које
 није при-
 ватно

приватно
 право

међународно право као
 право које уређује стање ствари
 с међународним обиљежјем

1. Право се дијели на међународно и унутрашње. Ту се међународно право узима у смислу *ius gentium* (*droit des gens*, *Völkerrecht*), наиме као укупност правила из међународних извора права — из међународних обичаја и уговора, из опћих правних начела која признају (и изван обичаја и уговора) цивилизовани народи, затим из јудиката и доктрине као помоћног средства, а према схватању још и другог⁽³⁾. Напротив, унутрашње је право (*droit interne*, *Staatsrecht*, *municipal law*) укупност правила правног поретка појединих држава, па и кад се њима репродуцирају одредбе међународног права (*ius gentium*) које су унесене у унутрашње право посебним унутрашњим прописом (нпр. југословенски закон о мјеници) или се примјењују непосредно на основи прописа унутрашњег права (нпр. чл. 153, југословенског Устава, који налаже судовима примјену међународних уговора ако су ступили на снагу и објављени).

2. Право се дијели и по томе што једном уређује стања ствари с међународним обиљежјем (међународним, страним елементом, тј. која прелазе оквир стања ствари само једне државе) а други пут стања ствари без тог обиљежја (унутрашња стања ствари). И право које уређује стања с међународним обиљежјем посебно, дакле другачије него стања ствари иначе једнака, но без тог обиљежја, добило је — бар за међународно приватно право — такође ознаку „међународно“. Јасно да та ријеч значи нешто посве друго овдје него у имену међународног права за *ius gentium*. И зато морамо разликовати, с једне стране, подјелу права на међународно и унутрашње, а с друге, на право које уређује стања ствари с међународним обиљежјем и права за стања ствари без тог обиљежја. Како је и у једној и у другој подјели прва грана права названа „међународном“, али у сасвим различитом смислу, називат ћемо их даље, ради истицања те разлике, правом које је међународно по извору или *ius gentium*, и правом које је међународно по предмету.

(2) О појму и рјечи „стање ствари“ в. пишчеву расправу „Прологомеча науци о међународном приватном праву“ у Зборнику Правног факултета у Загребу 1968, бр. 3—4, стр. 380. и д., наполе напад. 3. Овдје се употребљава тај израз за хипотезу правног правила, као опћи појам предвиђених у правилу појединачних чињеничних стања.

(3) Тако *Andrassy*. Овдје није важно да се прецизира што су извори међународног права, већ се ради само о том да је *ius gentium* право које потјече из таквих извора.

На изнесеној схеми обухваћа међународно право по извору или *ius gentium* поља А и Б, а унутрашње право сва остала поља, Ц, Д, Е и Ф; граница тече цртом 1-1.

Напротив, право које је међународно по предмету зато што уређује стања ствари с међународним обиљежјем, обухваћа поврх поља А и Б (*ius gentium*) још и поља Ц и Д унутрашњег права, дакле укупно поља А, Б, Ц и Д, и граница између њега и унутрашњег права за предмете без тог међународног обиљежја, тече цртом 2-2. Претпоставка је такве подјеле да је право, садржано у пољима Ц и Д, међународно по предмету, иако је унутрашње по извору; ту нема проблема. Може ли се, обратно, питати да ли међународно право по извору уређује увијек само стање с међународним обиљежјем? Та апсурдна је и помисао да било што може пасти под правила међународног права (*ius gentium*) што није уједно међународно по предмету. Но питање се поставља зато што некад међународни уговори уређују ситуације које су по себи биле (на око!) посве унутрашње. Тако Женевска конвенција од 1930. о јединственом мјеничном закону вриједи за све па и унутрашње ситуације, наиме, такве у којима ни странке нису странци, нити је мјесто издања, потписа, плаћања било у иноземству итд. Ту се чини као да је међународно обиљежје тек апостериорно, да настаје због закључења међународног уговора. Но узрок том уговору био је захтјев да се заштити сигурност промета, која изискује једнак поступак са свим мјеничарима. Јер се никад не може искључити да оне пријеносом не добију међународан значај. Оваје је, дакле, уже стање ствари без међународног обиљежја, но шире има такво обиљежје и зато је и прво и друго у подручју стања ствари која може уређивати *ius gentium*. Међународно је обиљежје ужег круга у његовој повезаности са ширим кругом. Једнако оцјену о међународној релевантности унутрашњих стања ствари може, уосталом, дати и држава својим законодавством, па се тако одредбе Бриселске конвенције од 1924. о теретници примјењују у СФР Југославији, на темељу Закона о уговорима о искориштавању поморских бродова, једнако на све, унутрашње и међународне пријевозе, а не само на теретнице издане у луци државе чланице, како то одређује Конвенција; оваје је садржај међународног уговора једнострано и без међународне обвезе протегнут и на пријевоз који није уређен *iure gentium*, због потребе јединственог уређења поморског пријевоза.

3. Право се дијели, на концу, и на приватно и „не приватно“. О разлозима због којих се оваје не каже „приватно“ и „јавно“, само неколико ријечи. Познато је да та диоба ни у римском праву није била „функционална“, да није повлачила никакве правне учинке. У даљем развоју права никад се двојства и по том опрека јавног и приватног права нису потпуно афирмирала, па ни у државама изван круга социјалистичког права (још су се највише јављали посредно, стварањем управног поступка, одвојеног од судског) и данашња је тенденција да се таква подјела, колико је уопће и прихваћена, напусти као „увјетована временом“ и зрела за реформу(4). Због недостатка јединствене и основне правне разлике између одредаба

(4) *Bullinger, Öffentliches Recht und Privatrecht, Studien über Sinn und Funktionen der Unterscheidung, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz 1968, passim* и стр. 75—81.

које би саме по себи улазиле у „јавно” или у „приватно” право одбија такву подјелу и нормативна школа, а социјалистичко је право одбацује одлучно, дијелећи све право, јединствено јавно, по успоредним гранама на основи предмета што их оне уређују. Но за чудо, сви ти противници подјеле права на јавно и приватно прихватили су, због недостатка прикладна израза и под притиском терминолошке традиције, име приватног права за међународно приватно право, но са сасвим одређеним и конкретизираним смислом. „Приватно” ту значи грађанско (у најширем смислу) и трговачко или привредно право; а за правне поретке у којима је из грађанског права издвојено породично и радно право, „приватно право” за наведено подручје значи: грађанско, породично, радно (осим управноправног дијела) и трговачко или привредно право. Тако је из техничких разлога настао конвенционални појам „приватног права”, и то само за мпш, без прејудица за подјелу на јавно и приватно право уопће, а за социјалистичке земље уз резерву да уопће и не постоји јавно право као посебна скупина грана права.

На основи тога можемо овдје подијелити право на „приватно” у наведеном конвенционалном смислу — што се мора у наставку тако разумјети — и на остало, за које можемо само рећи да није приватно и да га неки називају јавним, а други му не признају јединствено и „приватном” опречно значење. Стога је у схеми повучена црта 3-3, која дијели приватно право од осталог, и то кроз све три скупине права: *ius gentium*, унутрашње право за стања ствари с међународним обиљежјем и унутрашње право за чисто унутрашња стања.

Та је црта између поља Ц и Д непријепорна, јер је она баш и прихваћена од свију за унутрашње право које уређује стања ствари с међународним обиљежјем. За чисто унутрашње право она је пријепорна и многи је одбацују. Питање је да ли је та граница основана на подручју *iuris gentium*. Међународно право по извору обухваћа многа стања ствари која у унутрашњем праву уређује мпш, но једнако и таква стања која уређују у законодавству држава кривично, процесно, управно право и сл. По међународноправној природи (као *ius gentium*) нема разлике између Хашких конвенција о мпш-у, тих истих конвенција о поступку, Лондонске конвенције о сигурности живота на мору и Бриселских поморских конвенција о грађанској или кривичној одговорности или о привременим мјерама. Несумњиво је да дијелови *iuris gentium* који се баве таквим категоријама стања ствари чине цјелину за сваку категорију, јер се њихова правила узајамно попуњују и служе као подлога за тумачење, аналогију и даљњи развој. Може се дискутирати о том да ли правила која су у унутрашњем мпш-у прихваћена као цјелина приватног права чине такву цјелину и у оквиру *iuris gentium*. Позитиван одговор дају оне теорије које дијеле *ius gentium* на међународно јавно и на мпш и на које одмах пре лазимо. Но и без њих може се то прихватити, с разлога што је *ratio legis* за издвајање оних грана права, које су у унутрашњем праву издвојене и скупљене у грану мпш-а, једнака и у међународном праву по извору. Такву подјелу примјењује у ублаженом облику и гледиште — изложено такођер у наставку — да мпш обухваћа међународни и унутрашњи дио пра-

вила, или још опрезније, да *ius gentium* једним својим дијелом уређује и предмете који су у унутрашњем праву нормирани мпш-ом. И из свих тих разлога, због непризнавања, спорности или увјетованости границе између приватног и осталог права осим мпш-а, повучена је она у схеми пуном цртом само између поља Ц и Д, дакле за унутрашње право које уређује стања ствари с међународним обиљежјем, а између поља А и Б, као и Ц и Д она је само исцртана.

II. Нешто о примјени

Питање: Обухваћа ли мпш све унутрашње приватно право које уређује стања ствари с међународним обиљежјем — поље Д схеме?

Јест, по мишљењу које данас превалада у теорији и које је увијек било и пишчево⁽⁵⁾. Не, по противном мишљењу, данас још увијек јаком у њемачкој правној знаности и по којем је мпш само онај дио унутрашњег приватног права који уређује међународно обиљежене ситуације колизијским правилима. По том ужем схваћању мпш не испуњава цијело поље Д, само је дио тог поља, које би се морало подијелити на Д₁ — колизијско право, и на Д₂ — остало, напосе супстанцијално право намијењено стањима ствари с међународним обиљежјем. Кад би се прихватила таква подјела, вриједило би све што је даље речено само за колизијски дио поља Д, па и Б, ако се то поље схвати као приватни дио *iuris gentium* или као међународни дио, по извору, мпш-а.

Питање: обухваћа ли мпш више него само унутрашње приватно право за међународно обиљежена стања ствари — дакле више него поље Д? Практично, обухваћа ли дио права које је међународно по извору, а вриједи за предмете подвргнуте мпш-у у унутрашњем праву — дакле, уз поље Д још и поље Б?

О односу између мпш као унутрашњег права и као дијела *iuris gentium* који уређује истоврсна стања ствари износе се три тврдње: да је мпш унутрашње по извору, а међународно по предмету; да је међународно по извору и по предмету; да је међународно по предмету, а по извору дијелом унутрашње и дијелом међународно.

Питање: је ли мпш по извору унутрашње, а по предмету међународно — дакле ограничено на поље Д?

Ако се мпш ограничује само на унутрашње право (Andrassy, Korkisch⁽⁶⁾), остаје ипак чињеница да има правила из међународних извора која уређују стања ствари подвргнута у законодавству појединих држава мпш-у; тако Хашке конвенције о мпш-у, колико нису процесне, Женевске конвенције од 1930. и 1931. о рјешавању сукоба закона при примјени закона о мјеници и о чеку и сл. Истина, те одредбе обвезују субјекте унутрашњег права тек кад уђу у то право, како је већ споменуто; такво гледиште излази, уосталом, сасвим природно из дуалистичке теорије међу-

(5) *Расправа „О предмету и границама међународног приватног права“* у „Огледима“ (наш. 1), стр. 1. и д.

(6) Korkisch, *Völkerrecht u: Beitzke, Coingk/Weick. Firsching. Korkisch, Internationales Privatrecht, Bd. 1, Lieferung 1, Einleitung, Art. 7, 8, 9 und 11 EGBG*, стр. 16 и д.

народног права по извору, а по мишљењу пишчевом, такав би се однос могао конструирати и с монистичких гледишта. Ипак стоји да има правила за предмете мпш-а на унутрашњој, али и на међународној разини (*iuris gentium*). Остане ли се дакле при схваћању да је мпш само унутрашње право, мора се нужно додати да о том предмету има и правила *iuris gentium*. То је посве прихватљиво и значи да мпш чине правила из поља Д, а да правила из састава међународног права по избору постају мпш кад уђу у унутрашње право. Та су правила у кругу међународног права по извору — поља А и Б — издвојена у поље Б с разлога што су им предмет стања ствари подвргнута у унутрашњем праву мпш-у и по том су једнака правилима из поља Д.

Треба дакле истакнути: при таквој подјели *ius gentium* се не дијели на међународно јавно и на међународно приватно право, мпш је изван његова круга и оно што се ставља у опреку међународном јавном праву није мпш, већ су одредбе о предметима који тек у унутрашњем праву чине мпш. О том нешто више при успоредби узајамних односа поља А, Б, Ц и Д у тексту који долази.

Питање: је ли мпш међународно и по извору и по предмету? и обухваћа ли дакле само поље Б?

Тврђа да је мпш увијек *ius gentium*, но дакако само његов приватни дио — мпш у опреци према међународном јавном праву — дала би позитиван одговор на то питање и оправдавала би уношење у схему поља А и Б и граничне црте 3—3 између њих. Но то би изостављало — апстрахирајући од теорије проф. Бартоша о којој ће такођер бити ријеч — из мпш-а цијелу скупину прописа унутрашњег права, које дакле није *ius gentium*, о стањима ствари с међународним обиљежјем, дакле традиционално и непријепорно подручје мпш-а, поље Д. Осим тога то би било противно теорији која не прихвата подјеле права на приватно и јавно и не признаје опстојност категорије јавног права изван граница мпш. А покушај да се цијело мпш, зато што је „међународно“, уврсти у међународно право по извору, *ius gentium*, не би могао потврдити такву систематику, јер израз „међународно“ не би ту значио једно исто и не би претворио унутрашње мпш у *ius gentium*. Истина је да је цијело мпш, дакле и унутрашње, „међународно“, но по предмету, али зато још не по извору. А само правила, међународна по извору, могла би се уврстити у *ius gentium* и тамо стављати у опреку нормама тог права које нису мпш, тзв. међународном јавном праву.

Питање: Може ли се рећи да је мпш. по предмету увијек међународно, но по извору дијелом унутрашње, а дијелом међународно?

Може. Постоје прописи поједине државе и постоје прописи међународног права по извору, сви о истом предмету, о стањима ствари с међународним обиљежјем, како је такођер већ изложено. Мпш. тако схваћено, налазило би се у пољу Д и у пољу Б.

Питање: Ако је тако, како се може узимати а) да је мпш унутрашње право за уређење међународно обиљежених ситуација, с тим да има и одредаба *iuris gentium* о истом предмету, које нису мпш и постају то тек кад уђу у унутрашње право, но такођер б) да мпш обухваћа одредбе о наведеном предмету како унутрашњег тако и међународног права по изво-

ру — дакле у случају под а) да мпш обухваћа само поље Д, а у случају под 2) поље Д и Б?

Може се једно и друго, с разлога што је то ствар систематике, слободне дјелатности истраживача. Систем се изабера по прикладности и једна иста стварност може се проматрати с више гледишта⁽⁷⁾. Правила о сукобу закона појединих закона о мјеници могу се уврстити у мјенично право и у мпш, према томе с којег се гледишта проучавају, а могу се уврстити у једно и друго, ако их истраживач проматра с оба гледишта. Тако, тко проучава међународно право по извору, не може изоставити ни конвенције о разним питањима мпш-а; а тко приступа проучавању тих конвенција с гледишта мпш-а, опет их не може изоставити, јер су или уједно дио унутрашњег права, а ако нису ваљане за подручје примјене права које се проучава, бит ће опет важне с гледишта једног међународног рјешења или с поредбеног гледишта, као право држава које су их унијеле у своје унутрашње право.

Питање: Какав је однос унутрашњег права које није приватно, но уређује стања ствари с међународним обиљежјем према осталим дијеловима међународног права по предмету — поља Ц према пољима А, Б и Д?

Однос унутрашњег права, међународног по предмету но које није приватно, према унутрашњем приватном праву, такођер међународном по предмету — поља Ц према пољу Д — аналоган је односу поља А према пољу Б на подручју међународног права по извору. Однос унутрашњег права, међународног по предмету, које није приватно, према међународном праву по извору које није приватно — поља Ц према пољу А — аналоган је односу поља Д према пољу Б на подручју међународног права по избору.

Из тог односа излази да би се, с истих разлога с којих се по неким теоријама даје пољима Д и Б име међународнога приватног права, морало пољима Ц и А дати име међународнога јавног права. То се ипак не чини, већ с разлога што није добро дирати у утврђену терминологију (ма да је она двојбена за тзв. међународно јавно право) ни уводити нове термине, већ примијењене с другачијим значењем, а и зато што се појам јавног права не прихвата опћенито. Но ако мјесто „јавног права“ употребијемо изразе: кривичног, управног, процесног, уставног права и сл., бит ће израз: међународно кривично, међународно управно право итд. посве адекватни, они ће сви заједно покривати поље Ц и за њихов однос према осталим подручјима међународног права по извору и по предмету вриједит ће све што вриједи и за поље Д.

Питање: Како би се примијенила схема која је овдје изнесена на теорије неких значајнијих писаца.

У расправи која је цитирана на почетку анализирао је писац двије такве теорије.

Тако Батифол (Batiffol) разликује мпш и *ius gentium*, но с тим да је обоје међународно. При том изједначује појмове »*droit des gens*« и међународног јавног права, што би морало значити да *ius gentium* не обухваћа мпш. и да се уопће ограничава на поље А. Очито, да се ствар не би тако

(7) Опширније у пишчевој расправи „*Међународно приватно право — приватно право екстранационалних односа*“, у „*Огледима*“ (напом. 1), стр. 27. и д.

разумјела, он додаје одмах да је и мпш међународно, али не тврди да је »droit des gens«; он оснива међународни значај тог права, не на том да би његова правила излазила из међународних извора, већ на том да служе потребама међународног друштва. По том постоји међународност без обзира на извор правила било у међународном (droit des gens), било у унутрашњем праву. Но таква међународност основана је на критерију предмета, а не извора, јер је баш међународно друштво оно које прелази оквир једне државе, дакле, стање ствари с међународним обиљежјем. Одатле би излазило да је поље А *ius gentium* међународно јавно право, а поља Б и Д да су мпш, такођер међународно, али по предмету. — Да се може узети да су поља Б и Д заједно мпш, малоприје је речено. Но, 1) тешко би се могло прихватити да је само међународно јавно право *ius gentium* (што и Батифол на неки начин отклања), дакле да би покривало тек поље А, с обзиром на то да је и поље Б *ex definitione* дио међународног права по извору; и 2) кад би се и узело да мпш обухваћа поља Б и Д, ради истицања да је то право опречно међународном јавном праву, сврха не би била постигнута, јер ни у том случају ти појмови не би били контрадикторни. Они се наиме покривају у једном дијелу, у пољу Б, које представља *ius gentium*; а ако се узме да поље Б и Д заједно чине мпш као право међународног друштва, оно представља и мпш. Ако би се пак узело да мпш обухваћа само поље Д, опет то право не би било опречно појму »droit des gens« као међународном јавном праву — поље А, већ би било опречно, као дио унутрашњег права, међународном праву по извору у цјелини, дакле и тзв. међународном јавном праву и међународном приватном праву поља А и Б, или чак само пољу Б за које аутор не тврди да је међународно право по извору. Да би одржао његову битну међународност и по том опречност међународном јавном праву у оквиру једног опћег међународног права, он само каже да је мпш међународно. То нас ипак не води циљу, јер израз „међународно“ значи овдје „по предмету“, и та ријеч повезује само на око мпш и међународно јавно право у једно; не повезује их уистину, јер има у једном и другом случају другачије значење.

Духовит и можда најуспјешнији покушај да се мпш обухвати заједно с међународним јавним правом у појму *ius gentium* учинио је *Бартош*. По њему су те двије гране права зато међународне (по извору, терминологијом која се овдје употребљава) што уређују односе између држава, а напосе мпш односе између суверених држава у вршењу законодавства и судбености при уређивању односа појединаца у приватноправним питањима⁽⁸⁾. Кад се доносе правила о том, те двије гране раздвајају се по надлежности органа, судских и дипломатских, но јединство се показује у часу повреде права и кад су судска средства исцрпљена, јер тада заштиту интереса преузимају дипломатски органи државе на основи теорије о генералној супституцији. У тој је, дакле, теорији нова идеја о примјени

(8) То се гледите не смије поштовати с неоснованим и застарјелим појавама по којима се одређује овлашћење државе да нормира законодавну надлежност других држава, или по којима мпш извире непосредно из одредаба *iuris gentium*. v. *Eisner*, Међународно приватно право, Ј, Загреб 1953, стр. 5—6 и 7—7.

једног јединственог међународног права, иако у двјема фазама: најприје мпш-а пред судовима, а затим међународног јавног права преко дипломатских органа. То јединство, које на крају чини цијело уређење међународним у смислу *iuris gentium*, сужава сам аутор, да би постигао тај циљ, на повреду правила мпш која су у међународним односима обавезна. Како је — према изложеном — једино могуће истицати опреку између међународног јавног права и мпш ако се цијело мпш — дакле и поље Д — повуче у *ius gentium*, тако да поља Д нестане и да је све мпш садржано у пољу Б — аутор је посве досљедно дао мпш-у обиљежје међународног права по извору, тим што је истакао његову међународну сврху: утврђивање односа између држава и што је на темељу споменутог континуитета узео као редовна правила за такво утврђивање она која се у међународним односима сматрају као обавезна. Ту се поставља питање: јесу ли правила мпш већ по том првила *iuris gentium* што уређују односе између држава и чине ли то уопће, ако су дио унутрашњег права? и, ако су међународна по извору зато што се у међународним односима сматрају као обавезна, не значи ли то извођење из извора *iuris gentium*, а то изазива питање да ли такви извори постоје за мпш опћенито, осим уговора и обичаја који су ушли у унутрашње право; а ако постоје, нису ли они тек производ рецентне, прешутне унификације, дакле једнаки појединим конвенцијама по учинку у унутрашњем праву. То би наине опет довело до одвајања мпш, не од међународног јавног права, већ од међународног права по извору у цјелини, јер би основа ваљаности тих правила била у том да их је држава унијела у унутрашње право. А тим би се ствар вратила на мпш које је дио унутрашњег права (поље Д) и опречно, не међународном јавном праву, већ међународном праву по извору уопће. Одговор би изискивао посебну расправу, а сврха ових редака била би посве испуњена кад би они помогли раширишењу појмова који су овдје анализирани поге *geometrico* и кад би изазвали критику, исправке и продубљење.

Питање: што мисли, с обзиром на истакнуту еластичност стварања система, сам писац о положају мпш-а у сјуставу права?

Укратко: мпш је унутрашње право појединих држава за уређење стања ствари с међународним обиљежјем, укључујући и међународне прописе о том који су ушли у то унутрашње право; а као средство успоредабе и информацију и оне који су ушли у унутрашње право других држава. Па и конвенције које нису стале на снагу (нпр. Уговор Венелуха о јединственом мпш-у) морају се узети у обзир по садржају и аргументацији. По том мпш није опрека „међународном јавном праву“, ако се тај израз схвати како је једино могуће, као ознака дијела међународног права по извору за „неприватна“ стања ствари, у опреци према другом дијелу тог права, за стања ствари која су за мпш добили име „приватних“. Мпш је посебна грана унутрашњег права која због заједничког предмета (ситуација с међународним обиљежјем) тражи увијек најужу сарадњу с међународним правом по извору (*ius gentium*), а опречно је њему у цијелости, а не само тзв. међународном јавном праву.

Штета је да народи који имају посебан термин за *ius gentium* напуштају тај израз и уводе ријеч међународно јавно право, која само мути слику, а не изражава опреке које у том смислу и нема. Народима који таквог посебног израза немају остаје да се служе изразом међународно право за *ius gentium*, а да буду свјесни да је различит смисао те ријечи кад се употребљава у терминима међународно приватно право.

Др Натко Катичић

РЕЗЮМЕ

Међународно частно право — три мерила его класификации

Пользуясь графическим описанием, автор пробует определить понятие международного частного права с помощью трех мерил его разграничения: международное право или внутреннее право; право, регулирующее либо отношения фактов с иностранным элементом либо внутренние отношения; частное право или публичное право, указанное здесь как „не частное“. Объяснение вскрывает серию различий, неотделимых от систем классификации, приводимых в статье.

Данный анализ приводит к другой троякости: международное частное право является внутренним правом, охватывающим законы, возникшие из источников международного права, но введенных во внутреннее право законным путем; международное частное право составляет всегда часть международного права, у которого второй отраслью является международное публичное право; международное частное право всегда является международным поскольку устанавливает факты с иностранным элементом, но является и международным правом или внутренним правом по источникам своих положений. Указывается на затруднения в понимании международного публичного права как противоположного международному частному праву, так как оба эти понятия частично сходятся. Автор находится на стороне первого из двух мнений. Никогда не следует смешивать уголовное право, административное или частное, международное по природе предметов (иностранный элемент) с международным правом, относящимся на те же категории отношений.

SUMMARY

International Private Law — Three Criteria for Classification

The author tries to define by graphic method the concept of international private law applying three criteria for delienation: international private law or internal law; law regulating either relations of factors and elements of foreignism or internal relations; private law or public law is termed here as »non private«. Explanations reveal a series of differences inseparable from the system of classification. They are shown in the paper.

The analysis leads to another trinity: international private law is the internal law encompassing laws resulting from the sources of international law but belonging to the internal law according to the rules; international private law is always a part of the international law, its other branch being

international public law. International private law is always international in terms of determining facts with the element of foreignism, but it is international law or internal law according to the sources of its regulations. Then the author explains the difficulty of conceiving international public law as converse to the international private law because these two concepts are partly complementary. One should never confuse criminal law, administrative or private law, international as to the subject matter (element of foreignism) with the international law relating to the same categories of relations.

RÉSUMÉ

Le droit international privé — trois critères de classification

En se servant d'une présentation graphique l'auteur entreprend de déterminer la notion du droit international privé par trois critères de délimitation: droit des gens ou droit interne; droit réglant soit des rapports de faits à élément d'extranéité, soit des rapports internes; droit privé ou droit public, rendu ici par «non privé». L'explication en met au jour une série de distinctions inhérentes aux systèmes de classification, qui sont passés en revue.

Cette analyse amène à une deuxième triade: le droit international privé est droit interne, comprenant les règles issues des sources du droit des gens, mais introduites au droit interne selon ses règles; le droit international privé fait toujours partie du droit des gens dont l'autre partie est le droit international public; le droit international privé est toujours international au sens d'une réglementation de faits à élément d'extranéité, mais il est droit des gens ou droit interne selon les sources de ses règles. Est présentée la difficulté de concevoir le droit international public comme opposé au droit international privé, puisque les deux notions se couvrent partiellement. L'auteur se range auprès de la première opinion mentionnée. Il ne faut jamais confondre le droit pénal, administratif ou privé, international par le caractère de l'objet (élément d'extranéité) avec le droit des gens relatif aux mêmes catégories de rapports.